

Давидюк Т. В.

*д. е. н., професор, Харківський інститут банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України;
e-mail: dtw9791@mail.ru*

Тарасова О. В.

*магістр кафедри обліку і аудиту, Харківський інститут банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України;
e-mail: ksutarasova2704@mail.ru*

Ріпка Л. М.

*магістр кафедри обліку і аудиту, Харківський інститут банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України;
e-mail: lara-ripka@rambler.ru*

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПОПЕРЕДЖЕННЯ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. В статті проаналізовано аналітичну інформацію щодо динаміки фінансового результату підприємств, визначено вплив факторів, що призводять до зниження платоспроможності вітчизняних підприємств, обґрунтовано необхідність своєчасності надання бухгалтерської інформації як передумови уникнення банкрутства підприємства.

Ключові слова: банкрутство, економічна криза, фінансовий результат діяльності, бухгалтерський облік.

Рис.: 2, табл. 1, бібл.: 10

Davyduk T. V.

*doctor of economics, professor,
Kharkiv Institute of Banking of University of Banking of National Bank of Ukraine
e-mail: dtw9791@mail.ru*

Tarasova O. V.

*master of the department of Accounting and Auditing
Kharkiv Institute of Banking of University of Banking of National Bank of Ukraine
e-mail: ksutarasova2704@mail.ru*

Ripka L. M.

*master of the department of Accounting and Auditing
Kharkiv Institute of Banking of University of Banking of National Bank of Ukraine
e-mail: lara-ripka@rambler.ru*

ACCOUNTING OF FINANCIAL RESULTS AS A PREREQUISITE WARNING OF BANKRUPTCY

Abstract. This paper analyzes the dynamics of the financial results of enterprises, the influence of the factors leading to reduced solvency of domestic enterprises, the necessity of timeliness of financial information as a prerequisite to avoid bankruptcy.

Amidst uncertain economic environment one gives much attention to the bankruptcy issue because many domestic businesses are in crisis or bankruptcy. This is due to the financial failure of the company to overcome the economic crisis. The increasing number of bankrupt enterprises is influenced by most companies, which work with borrowed funds being insolvent and unable to fulfill their obligations not only to suppliers, but also to major creditors.

Key words: bankruptcy, economic crisis, financial performance, accounting.

JEL Classification: G 33, M 40.

Fig.: 2, tabl.: 1, bibl.: 10

Давидюк Т. В.

*д. э. н., профессор, Харьковский институт банковского дела
Университета банковского дела Национального банка Украины
e-mail: dtw9791@mail.ru*

Тарасова О. В.

*магистр кафедры учета и аудита, Харьковский институт банковского дела
Университета банковского дела Национального банка Украины
e-mail: ksutarasova2704@mail.ru*

Рипка Л. М.

*магистр кафедры учета и аудита, Харьковский институт банковского дела
Университета банковского дела Национального банка Украины
e-mail: lara-ripka@rambler.ru*

БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ КАК ПРЕДПОСЫЛКА ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ БАНКРОТСТВА ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация. В статье проанализированы аналитическую информацию о динамике финансового результата предприятий, определено влияние факторов, приводящих к снижению платежеспособности отечественных предприятий, обоснована необходимость своевременности предоставления бухгалтерской информации как предпосылки избежания банкротства предприятия.

Ключевые слова: банкротство, экономический кризис, финансовый результат деятельности, бухгалтерский учет.

Рис.: 2, табл.: 1, библ.: 10

Вступ. Перебуваючи в умовах нестабільного економічного середовища питанню банкрутство приділяється значна увага, оскільки багато вітчизняних суб'єктів господарювання перебуває саме у кризовому стані чи стані банкрутства. Це зумовлено фінансовою нездатністю підприємства подолати економічну кризу. На збільшення кількості підприємств-банкрутів впливає те, що більшість підприємств працює за рахунок залучених коштів, будучи неплатоспроможним і не здатним виконати зобов'язання не тільки перед постачальниками, але й перед основними кредиторами.

Аналіз досліджень та постановка завдання. Питанням оцінки стану банкрутства підприємств присвячено ряд праць вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема І. Бланка [1], П. Мазурок [2], Е. Терещенко [3], А. Поддєрьогін [4], А. Шеремета [5] та інших. Проте в працях авторів не надано оцінку тенденцій банкрутства підприємства, у бухгалтерському обліку взаємозв'язку із фінансовими результатами діяльності підприємств України.

Результати дослідження. Починаючи з кінця 2008 року для економіки України настав період глибокої кризи. Результатом стало істотне зростання числа підприємств-банкрутів через нестабільну зовнішньоекономічну ситуацію. Проте не менш важливими є внутрішні показники підприємств. Найбільш точне уявлення про економічний стан підприємства відображають дані щодо фінансових результатів діяльності підприємства, а тому саме аналітична оцінка числа підприємств-банкрутів повною мірою відображає сьогоденну економічну ситуацію в країні.

Для більш детального розгляду даної проблеми доцільно розглянути економічну ситуацію в Україні щодо фінансових результатів діяльності підприємств. Для об'єктивності дослідження було взято до розгляду період 2009 – 2013 рр. В якості джерела було використано дані Державної служби статистики України, але слушно буде зауважити, що на думку багатьох експертів офіційна статистика відображає лише 20-30% наявної ситуації. Щоб зробити аналіз більш ґрунтовним та містким доцільно

порівняти показники фінансових результатів діяльності з макроекономічним показником ВВП [6, 7].

Починаючи з 2008 року перша хвиля кризи значно вплинула на економіку України і зумовила різкий спад фінансових результатів діяльності значної кількості підприємств. Це спостерігалось не лише в структурі фінансових результатів діяльності, але й на результуючому показнику. Фінансові результати у 2008 році становили лише 8954,2 млн. грн., що на 126943,7 млн. грн. менше попереднього року.[6] Отже вітчизняні підприємства не були достатньо підготовленими до економічної кризи, не розробляли планів та прогнозів щодо можливості впливу даного зовнішнього фактора на результати їх діяльності. Наслідками чого стало значне зменшення фінансового результату діяльності підприємств, який 2009 році складав значні збитки в розмірі 45011,3 млн. грн.

У 2010 році фінансові результати від діяльності підприємств значно покращились, що свідчить про поступовий вихід підприємств України із кризи (рис. 1).

Рис.1. Динаміка фінансового результату від звичайної діяльності в 2009-2013 рр.

*) Джерело: розроблено за даними [6]

Як видно з рис. 1 підприємства в період 2010-2011 рр. покращили свої показники в частині фінансових результатів з 58334 млн. грн. до 122210 млн. грн. В 2012 році значення фінансового результату дещо зменшилось, але не дуже сильно, а от в 2013 році ця різниця була вже значною – 79040,3 млн. грн.

Показники табл. 1 свідчать про те, що фінансові результати підприємств значно змінювались протягом останніх років. Так, у 2012 році даний показник сягнув 101884,7 млн. грн., що є значно нижчим, порівняно з 2011 роком, де показник складав 122210,0 млн. грн.

Таблиця 1

Динаміка фінансових результатів діяльності підприємств за видами економічної діяльності за 2010-2012 рр.

Види економічної діяльності	Роки			Відхилення «+»/ «-»	
	2010	2011	2012	2010/2011	2011/2012
Всього	58334,0	122210,0	101884,7	63876	-20325,3
Сільське, лісове та рибне господарство	17291,8	25565,9	26992,7	8274,1	1426,8
Промисловість	31221,1	58662,3	21353,4	27441,2	-37308,9

Будівництво	-4418,2	-3845,8	-71,1	572,4	3774,7
Торгівля	14883,5	21591,5	9608,0	6708	-11983,5
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	5058,9	8741,4	7524,9	3682,5	-1216,5
Тимчасове розміщування й організація харчування	548,1	-571,6	-862,5	-1119,7	-290,9
Інформація та телекомунікації	4101,4	4440,7	6300,1	339,3	1859,4
Фінансова та страхова діяльність	15627,0	12423,2	37984,3	-3203,8	25561,1
Операції з нерухомим майном	-6537,7	-12060,8	-8539,5	-5523,1	3521,3
Професійна, наукова та технічна діяльність	-15110,3	11167,8	-165,5	26278,1	-11333,3
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	-1578,5	-2213,2	3889,4	-634,7	6102,6
Освіта	88,3	100,9	136,8	12,6	35,9
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	9,8	-119,8	30,5	-129,6	150,3
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-1784,6	-1706,2	-2280,4	78,4	-574,2
Надання інших видів послуг	29,6	33,7	-16,4	4,1	-50,1

*) Джерело: складено та розраховано за даними статистичної звітності[6]

На покращення ситуації у 2012 році вплинули такі фактори: порівняно з 2011 роком значно підвищилась прибутковість сільського, лісового та рибного господарства (відбулось збільшення на 1426,8 млн. грн., хоча в 2010 становило 8274,1 млн.грн.); значно зросла прибутковість такого виду економічної діяльності як охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (на 150,3 млн. грн. порівняно з 2011 роком), однак у загальності структурі питома вага даного виду діяльності незначна, що свідчить про невагомий вплив його у загальному значенні фінансового результату.

В 2009 році у структурі фінансових результатів за галузями економіки наявні великі негативні зрушення – майже всі вони мали збиткові результати. Перебуваючи у стані кризи, спостерігалось зростання показників фінансових результатах в такій галузі, як торгівля і їх значення становило 426,7 млн. грн.

Загалом, після кризового 2009 року, всі галузі економіки покращили свої результати протягом 2010-2012 років. Однак, деякі види діяльності, хоча й покращили свої результати, проте залишились збитковими, зокрема мова йде про промисловість, торгівлю, професійну, науково-технічну діяльність; мистецтво, спорт, розваги та відпочинок.

Зосередимо увагу щодо аналізу фінансового стану підприємств на оцінці структури галузей та впливу економічної кризи на них (рис. 2).

Протягом 2009-2011 рр. у структурі фінансових результатів деякі сектори економіки мали збитки – найбільшу питому вагу серед усіх складав сектор готелів та ресторанів, але у 2009 і надалі саме для цієї галузі характеризуються критично

низькими показниками діяльності за весь аналізований період. В основному дана тенденція була зумовлена відтоком капіталу інвесторів з галузі через значний ризик втрати коштів і зменшенням кількості туристів у зв'язку з подорожчанням даного виду послуг.

Галузь сільського господарства – виявилась не прибутковою за економічними показниками в Україні, та мала в 2009 році такі результати – 7647,4 млн. грн. А вже в 2012 році фінансові результати становили 26992,7 млн. грн.. В 2013 дана галузь стала збитковою, що зумовлено зменшенням обсягів споживання м'яса птиці, обвалом ціни на велику рогату худобу (на 17,5%) та зменшення вартості свинини, адже її зміна не вплинула на вартість м'яса для кінцевого споживача, в результаті чого посередники отримали вищі прибутки, а виробник меншу рентабельність [7].

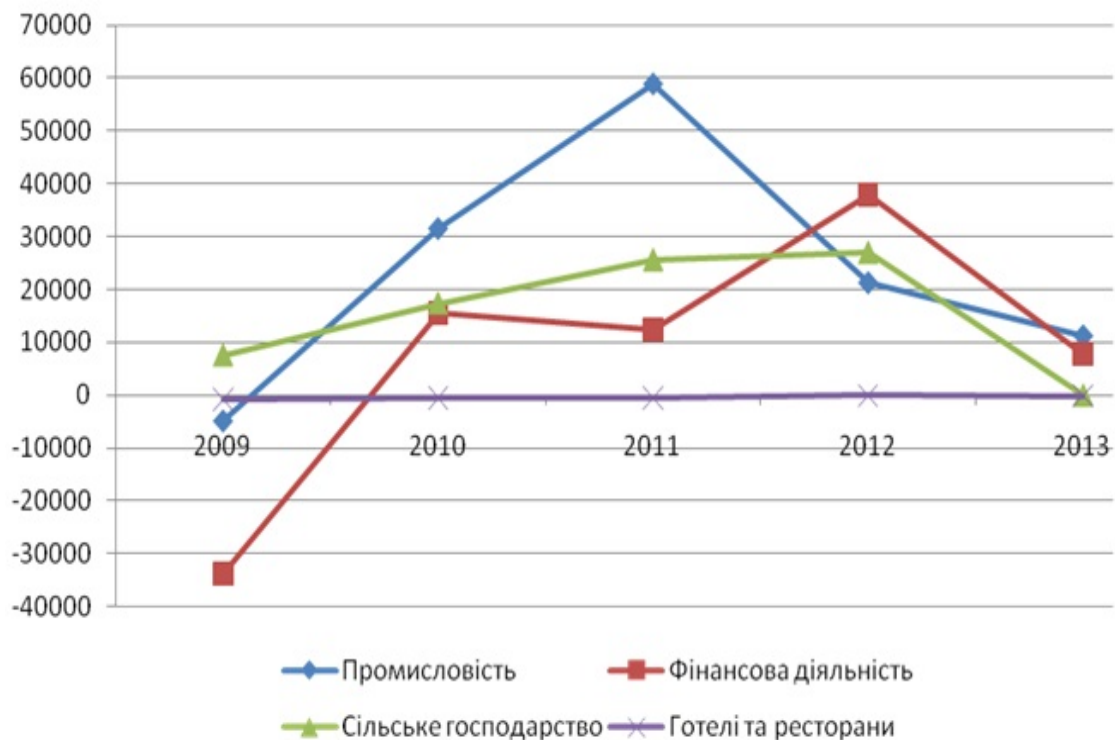

Рис. 2. Фінансові результати діяльності підприємства за видами діяльності в 2009-2013 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [6,7]

Як свідчать дані Єдиного державного реєстру судових рішень – протягом 2010 р. порушено 14642 справ про банкрутство підприємств різної форми власності, проте порівняно з 2009 роком ця кількість складала 15642 справ, що свідчить про тенденцію до справ про банкрутство в 2010 році. З них справ про банкрутство державних підприємств та підприємств з державною часткою понад 25 %, що на 6 % більше за 2009 рік (204 та 217 справ відповідно).

Станом на кінець 2011 року загальна кількість підприємств, які перебували у процедурах банкрутства, становить 17178, що на 2536 більше, ніж у 2010 році, та на 1536 – ніж у 2009 році. Із 502 припинених у 2011 році справ про банкрутство підприємств лише 9 суб'єктів господарювання використали механізм санації з метою відновлення платоспроможності боржника, 452 підприємства було ліквідовано.

Станом на 01.10.2013 року загальна кількість підприємств, які перебувають в процедурах банкрутства, становить 12304. На початок 2014 року таких підприємств було 13 642 – це на 6% більше, ніж у 2012 році, та на 11,6 % – ніж у 2010 році [8].

В бухгалтерському обліку фінансовий результат визначається різними способами, інформація по яких дозволить підвищити конкурентоздатність підприємства і створити гнучку та детальну систему інформування користувачів. Отримана інформація в системі бухгалтерського обліку буде використовуватись для прийняття тактичних і стратегічних рішень, спрямованих на кінцеві результати діяльності підприємства.

Враховуючи те, що результатом будь-якої діяльності є співставлення витрат і доходів, бухгалтерський облік існує з метою управління доходами і витратами. А оскільки результат формується на різних рівнях управління: по відповідальних особах, бригадах, цехах та інших структурних підрозділах, то бухгалтерський облік повинен здійснюватись за видами діяльності, функціями, за центрами відповідальності та сегментами діяльності.

Вищення основного завдання системи бухгалтерського обліку, тобто підвищення ефективності діяльності виробництва, передбачає використання таких методів, які б відповідали його реалізації.

Результати діяльності підприємств будуть залежати від подальшого удосконалення системи бухгалтерського обліку. Це буде проявлятися у підвищенні результативності й ефективності обліку внаслідок постійного співставлення витрат і результатів діяльності. Наведена система обліку забезпечить потреби внутрішніх користувачів підприємства всіх рівнів управління та відповідатиме сучасним проблемам ринку. Це важливо ще й тому, що ускладнення проблем управління в сучасних умовах вимагають створення інструменту активного економічного управління.

Висновки. Отже, проведений аналіз дозволяє стверджувати, що спостерігається тенденція до зменшення фінансового результату, але слід зазначити, що «піку» банкрутства ще не було, адже за даними Державної служби статистики з питань банкрутства, кількість судових справ з питань порушення справ про банкрутство зменшується через фінансову неспроможність кредиторів сплачувати судові витрати. Основною причиною зменшення фінансового результату є курсові різниці. В жодній країні підприємства різних галузей економіки не можуть нормально та ефективно розвиватися без кредитної підтримки. Припинення кредитування в іпотечному секторі досить негативно вплинуло на розвиток будівництва. Також такі негативні наслідки кризи були спричинені через досить значні коливання валютного курсу через експортну орієнтованість України. Налагодження системи кредитування банками реального сектору економіки забезпечить стабільне підґрунтя для зростання фінансового результату підприємств. Але головним результатом того, що підприємства України не були готові до економічної кризи є відсутність системних антикризових реформ з боку держави та уряду.

Література

1. Бланк, И. А. Финансовый менеджмент [Текст] : учебный курс / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 1999. – 528 с.

2. Мазурок, П. П. Аналітичне оцінювання фінансових результатів діяльності промислових підприємств України [Текст] / П. П. Мазурок // Держава та регіони. Економіка та підприємництво. – 2009. – № 5. – С. 114–119.

3. Терещенко, О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві [Текст] : монографія. – К. : КНЕУ, 2004. – 268 с.

4. Поддєрьогін, А. М. Фінансовий менеджмент [Текст] : підручник / А. М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ. – 2005. – 535 с.

5. Шеремет, А. Д. Методика фінансового аналізу [Текст] / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулін, Е. В. Негашев – М. : ИНФА, 2001. – 208 с.

6. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>.

7. Статистичний щорічник України за 2009–2012 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.oseu.edu.ua/>.

8. Самбовський, В. В. Особливості застосування західних методик оцінки прогнозування ймовірності банкрутства для українських підприємств [Електронний ресурс] / В. В. Самбовський. – Режим доступу: http://www.univd.edu.ua/general/publishing/konf/finbezpeka/78_samborskiy.pdf.

9. Вікнянська, В. А. Фінансовий стан підприємства, його оцінка та напрями покращення [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук / В. А. Вікнянський. – Умань, 2006.

10. Кравченко, О. А. Визначення чинників збиткової діяльності промислових підприємств в Україні [Текст] / О. А. Кравченко // Праці Одеського політехнічного університету. – 2006. – Вип. 2(22). – С. 5–9.

Стаття надійшла до редакції 26.01.2015 © Давидюк Т. В., Тарасова О. В., Рінка Л. М.

References

1. Blank, I. A. (1999). *Finansovyyu menedzhment*. Kiev: Nika-Tsentr.

2. Mazurok, P. P. (2009). Analitichne otsiniuvannya finansovykh rezultativ diialnosti promyslovykh pidpryemstv Ukrainy. *Derzhava ta rehiony. Ekonomika ta pidpryemnytstvo*, 5, 114–119.

3. Tereshchenko, O. O. (Ed.). (2004). *Antikryzove finansove upravlinnia na pidpryemstvi*. Kyiv: KNEU.

4. Podderohin, A. M. (2005). *Finansovyy menedzhment*. Kyiv: KNEU.

5. Sheremet, A. D. (2001). *Metodika finansovogo analiza*. Moskva: INFA.

6. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. Available at <http://ukrstat.gov.ua/>

7. *Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2009-2012 roky*. Available at <http://library.oseu.edu.ua/>

8. Sambovskiy, V. V. *Osoblyvosti zastosuvannya zakhidnykh metodik otsinky prohnouzuvannya ymovirnosti bankrutstva dlia ukrainskikh pidpryemstv*. Available at http://www.univd.edu.ua/general/publishing/konf/finbezpeka/78_samborskiy.pdf

9. Viknianska, V. A. (2006). *Finansovyy stan pidpryemstva, yoho otsinka ta napriamy pokrashchennia*.

10. Kravchenko, O. A. (2006). Vyznachennia chynnykiv zbytkovoi diialnosti promyslovykh pidpryemstv v Ukraini. *Pratsi Odeskoho politekhnichnoho universytetu*, 2(22), 5–9.

Received 26.01.2015 © Davyduk T. V., Tarasova O. V., Ripka L. M.